

Zkoušky na cestě duchovního zrání
(rozděleno do tří homilií)
P. Jenda Balík
2009

A) úvodní poznámky

Apoštol Pavel nám vzkazuje:

„To je vůle Boží: vaše posvěcení.“ (1 Sol 4,3)

Všichni jsme povoláni ke svatosti, jak nám s velkým důrazem připomněl II. vatikánský koncil a poslední papežové.

Konec konců, sám Ježíš nám přikazuje:

„Buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5,48)

V čem svatost - dokonalost - spočívá?

V dokonalé lásce k Bohu a k bližnímu.

Jak této lásky dosáhnout?

Od prvních křesťanských generací o tomto tématu pojednávali mnozí autoři. Z jejich zkušenosti můžeme čerpat mnoho užitečného.

První, co nám ukazují, je skutečnost, že v životě člověka a zvláště křesťana se nedá vše vysvětlit jen somaticky, psychologicky a sociologicky.

Existuje přece duchovní rozměr člověka. Náš život je duchovní cestou, která zahrnuje celou naši bytost, celý náš život. A na této cestě platí určitá pravidla, tato cesta je spojená s mnoha úskalími a pokušeními od ďábla.

Tak jako je užitečný lékař, psycholog či psychiatr, tak je užitečný duchovní průvodce.

Proto je třeba zajímat se o pravidla duchovního života. To jsme dělali před dvěma roky. Letos se zaměříme na speciální oblast naší duchovní cesty – na duchovní zkoušky. Každý, kdo vezme život s Bohem vážně, se s nimi setkává. V následujících třech nedělích se soustředíme na základní poznámky a speciálně se zaměříme na zkoušky přicházející především v prvních etapách duchovního zápasu.

Abychom duchovní cestu dobře pochopili, připomeňme si Ježíšovo podobenství o rozsévači (Mk 4,1-20, Mt 13, 3-23).

Rosévač rosévá slovo Boží.

Avšak zrna padají do různé půdy.

Jedno na okraj cesty, jiné na skálu nebo do trní, jiné na kamenitou cestu a jen některá padla do úrodné půdy.

- na okraj cesty: To je u toho, kdo slovo nechápe, přijde ďábel a obere ho o to, co bylo v jeho srdci zaseto.

- na skálu bylo zaseto u toho, kdo slovo slyší, hned ho s radostí přijímá, ale nemá v sobě kořen a je nestálý. Když pak pro to slovo nastane soužení nebo pronásledování, hned odpadne.

- do trní: Jedná se o člověka, který slovo Boží slyší, ale světské starosti a záliba v bohatství slovo udusí, takže zůstane bez užítku.

- Nakonec jsou některá semena zasetá do dobré půdy. To je u těch, kteří slovo slyší a chápou. Ti pak přináší užitek: stonásobný, šedesátinásobný či třicetinásobný.“

Co se stane, když se seznámíme s Kristem. Některé to vůbec nezaujme a zůstanou lhotejní; jiným se věci Boží velice zalíbí, ale když přijdou zkoušky, snadno odpadají. Mnozí uvěří, ale během života se jim víra vytratí, vyprchá.

Teprve u toho, kdo překoná první útoky ďábla a lákavých nabídek konzumního světa, začíná duchovní cesta; u toho je zaseto do dobré půdy. Teprve pak hovoříme o živé víře.

Tento okamžik je spojen s vědomou první volbou Boha.

- Jedná se o okamžik, ve kterém se dětská víra přerodí ve víru vědomou, osobní, prožívanou.

- Často běží o okamžik, kdy dospělý člověk uvěří v Krista. Konvertuje.

- Může se ale stát, že někdo své křesťanství po dlouhá desetiletí svého života žije tak nějak povrchně, topí se v těžkých hříších, občas se s Bohem nějak vyrovná, nechápe morální učení církve, prostě jeho náboženský život je nic moc. A teprve ve stáří v něm zaseté slovo začne klíčit a vydávat plody a on začne víru prožívat naplno.

O duchovním životě a s ním spojených zkouškách pojednává mnoho světců. Popisují vlastní zkušenost. Můžeme myslet např. na sv. Augustina, sv. Jana Klimaka nebo na sv. Jana od Kříže a sv. Terezií Velkou.

Sv. Jan Klimak, který žil v 6. století v sinajském pohoří, popisuje duchovní život jako „Žebřík do ráje“. První etapu vnímá jako návrat do stavu evangelního dětství.

Druhou etapu cesty tvoří duchovní boj proti vášním.

Poslední etapu cesty je křesťanská dokonalost.

Klimakův popis obsahuje nejen poukaz na zřeknutí se všeho, co nám na cestě k Bohu brání, ale především na pozitivní obsah duchovní cesty – tedy na rozvoj lásky k bližnímu. Intenzivní zkušenost lásky umožní pokročit duši značně více než tvrdý boj proti vášním.

Tři etapy duchovní cesty a duchovního zrání sv. Tomáš Aquinský popisuje takto:

„Začátečníci se snaží o to, aby se odpoutali od hříchu těžkého a naučili se odporovat (zlé) žádostivosti, při čemž začíná růst láska k Bohu;

pokročilí se snaží hlavně o to, aby se v nich opravdu rozvinula láska a ostatní ctnosti;

dokonalí pak usilují o to, aby náleželi zcela Bohu a lnuli k němu celou svou duší.“

Můžeme hovořit o tom, že

- první etapa je očištná – soustřeďuje nás na odloučení od těžkého hříchu, na svobodu od hmotných Božích darů a na ovládnutí vášní, člověk si postupně osvojuje základní asketické návyky.

- druhá etapa je pak osvětlná – jedná se o období, ve kterém je naše duše víc a více pronikána Bohem.

- třetí období se vyznačuje tím, že člověk naplno žije svůj život pro Boha a s Bohem.

B) První volba Boha – vstup mezi začátečníky

Máme na mysli okamžik, kdy se v nás zrodí vnitřní touha žít s Kristem. Dá se přirovnat k období zamilovanosti. Duši začne zajímat Bůh tak mocně, jako nikdy před tím. Naše bytost je uchvátna jeho láskou. V životě je zapálena jiskra - oheň lásky k Bohu.

Může se jednat o okamžik náhlý či vědomý, rychlý či postupný.

U mladých lidí současnosti takový okamžik milosti přichází často na základě mocného prožitku blízkosti Boha (např. na velkých setkáních mládeže).

Jak se tento okamžik v životě člověka projevuje?

Především tím, že:

- začne být vnitřně přitahován k modlitbě a najde si pro ni čas;
- touží po eucharistii a proto ho vidáme přicházet na mši svatou i ve všední den;
- přistupuje pravidelně a často ke svátosti smíření;
- objeví důležitost církve;
- začne být ve věcech Božích horlivý a velkodušný;
- vidí svatost jako cíl a touží ho dosáhnout.

V tomto období přecházíme od víry pojímané jako plnění povinností (musím to a to splnit, jinak budu mít hřích), k víře prožívané jako vztah, jako hledání Boha, jako touhu po Bohu, procházíme cestou od etiky k étosu. Je to období, kdy jsme se osobně setkali s Kristem a pochopili a prožili: Bůh mě má rád.

Víra se stává vztahem lásky mezi člověkem a Bohem. Proto mnoho duchovních autorů, když pojednává o duchovní cestě, komentuje starozákonní knihu o lásce mezi ženichem a nevěstou Píseň Písní. Kristus – ženich přichází k duši člověka – snoubence.

Duchovní skutečnost prožívá duše člověka jako okouzlení láskou snoubence, duše je naplněna láskou, snoubenka touží po snoubenci své duše.

„Můj milý je můj a já jsem jeho.“ (Pís 2,16)

„Hlas mého miláčka! Právě přichází...“ (Př. 2,8)

Období, kdy začneme na Boží lásku odpovídat svou láskou, je chvílí, kdy začíná naše duchovní cesta k dokonalosti, ke svatosti.

Aktivizuje se dar křtu a začíná přinášet první plody.

To, co jsme doposud řekli, ukazuje, že se jedná o okamžik, kdy duše odpoví na milost Boží. Bůh je hlavním aktérem.

Zároveň běží o odpověď ze strany člověka – o lidskou iniciativu.

Dotýkáme se zde největšího tajemství setkání duše s Bohem. Proč jeden odpoví a druhý ne? Proto je důležité druhým - dětem i dospělým, vyprošovat chvíli koncentrované Boží milosti a lidské otevřenosti, dar víry.

Jak jsme konstatovali, člověk odpovídá Bohu. Začne – li naše duše milovat Krista, je třeba tuto lásku upevňovat a rozvíjet. Přitom je třeba se držet určitých zásad, znát překážky na cestě a seznámit se s úskalími a zkouškami, které takového člověka potkají.

Bůh v duši mocně působí, do duše vstoupila milost posvěcující. Nyní je třeba, aby člověk poznával více sám sebe. A to ne ani tak psychologicky, jako duchovně. Aby poznával, jak je vzdálen od evangelia. Toto poznání je Božím darem a sv. Grignon z Montfortu říká, že se tohoto daru rychleji dostane těm, kdo zasvětili svůj život Panně Marii.

Člověk musí poznat:

- že ještě zdaleka není zbaven žádostivosti a sklonů k těžkým hříchům,
- že je v mnohém připoután k hmotným věcem,
- že je ještě velice pyšný a plný sebelásky.

Duše bojuje s hříchem a učí se žít svobodu, podrobuje si své vášně. Je to období pravého boje sama se sebou, který se může zdát někdy velmi obtížný. Začíná období duchovní gymnastiky, aktivního očišťování smyslů.

Duchovní autoři tvrdí, že u menšiny lidí se jedná o období intenzivní a velkorysé. Člověk jde poctivě, nezalekne se sebezáporu a odříkání. Takové duše začnou zakoušet mnoho sladkostí a útěch.

Častěji jsou lidé na této cestě liknaví a nedbalí. Upadají stále do svých slabostí. Námaha je vysiluje a stávají se vlažnými. Po krásném duchovním vzletu následuje ustrnutí až upadnutí do prostřednosti, nudy a otrávenosti a opětného plnění náboženských povinností, někdy přichází i odpad od víry. To je mimo jiné nejčastější příčina, proč jsou lidé ve víře prostřední, neradostní křesťané, proč dochází k manželským krizím a odchodům kněží z kněžství.

Jaká úskalí a pokušení se v této etapě vyskytují?

Na cestě k svatosti je nesčíslně slepých uliček, které lákají a dokonce se jeví jako vhodné a dobré. Především se jedná o:

- hledání duchovního uspokojení, neboli žít stylem „cítit se dobře“
Ulpívá na útěchách, citu, který dává Bůh na počátku duchovní cesty prožívat. Jakmile Bůh tyto útěchy odejme, upadá do skleslosti a o Boha ztrácí zájem.
- malá víra projevující se slabostí vůle – tzv. duchovní leností
Ochabuje, když se mu nedaří.
Tam, kde nalézá útěchu, je nerozumně horlivý.
- duchovní pýcha projevující se pocitem, že si člověk vystačí sám
Duši chybí poslušnost k vůli Boží a k duchovnímu vedení.
Chce vše rychle a podle svých představ.
- neláska k druhým lidem
Rád posuzuje druhé, avšak sám je v lásce málo horlivý.
- pochybnosti ve víře
Jsou spojené s určitým způsobem myšlení, na který jsme si zvykli a který je třeba překonat.
- vrací se stará pokušení, o kterých jsme se domnívali, že jsme je již překonali (zvláště proti lásce, trpělivosti a čistotě)
Kořeny hříchů ještě nejsou vytrhány. Bůh je nyní člověku ukazuje a začíná je vykořeňovat.
- rozdělení života na pozemské skutečnosti a zbožnost
Tendence k zanedbávání pozemských skutečností, protože je člověk podceňuje či je nedovede plně spojit s Bohem.
- druzí začnou člověka zrazovat, mají ho za fanatika
Zde je třeba jednat jako Maria a Josef, kteří utekli do Egypta, aby zachránili Ježíše.

Jak v takovém období postupovat?

Když se takovéto první zkoušky objeví, člověk se začne ptát: Jak to, že když jsem Boha začal milovat, přichází takováto trápení? Jak to, že Boha již necítím? Co dělám špatně?

Přichází velké nebezpečí, že člověk upadne do sklíčenosti a postupně až do duchovního pádu nebo že přestane duchovní problémy řešit a stane se povrchním.

V tuto chvíli je třeba, aby nám někdo druhý vysvětlil, že si nevystačíme s citem. Pociťovat Boží blízkost je v úvodu duchovního života darem, bombónkem, pozorností. I když se jedná o dar Boží, jedná se jen o povrchní pocit. Bůh ho musí duši odejmout, jinak by duše zakrněla a zaměnila ve své pýše Boha za sladkost.

„Začátečník si musí být vědom, že bez pokorného konání docela obyčejných denních povinností, bez stálého boje s vášněmi a zlými sklony, se nikdy nepřiblíží ke krásnému ideálu. Úsilí o křesťanskou dokonalost je tuhá práce a stálý boj, nikoliv estetický pocit, plný rozmarných snů.“

Dacík

V tomto období je nutné jít cestou vědomé askeze, což znamená cestou vědomého cvičení se ve víře. Sv. Pavel píše: „Cvič se však ve zbožnosti. Zbožnost je užitečná ke všemu.“ (1 Tim 4,7)

Konkrétně to znamená:

- začít se modlit

Nejen objevit důležitost ticha a rozjímání, ale v modlitbě vytrvat, i když netěší a nedává uspokojení. Zůstat modlitbě věrný. Možné je měnit styl modlitby, ale ne ubírat čas.

Schopnost najít čas pro modlitbu.

- praktikovat lásku k druhým

Snažit se o vědomou lásku k druhým - ne cit, ale službu druhým.

Učit se odpouštět a být milosrdný.

Láska k druhým lidem nás velice očišťuje a urychluje duchovní rozvoj.

- aktivně zapojovat rozum, vůli, cit a celou bytost včetně těla; usilovat o rovnováhu víry (to bývá málo zdůrazňováno a prožíváno)

Studovat víru církve z dobrých zdrojů. Seznamovat se s díly svatých.

Pochopit, že neútěcha patří k životu z víry. Bůh se neschovává, jen nám pomáhá, aby naše láska rostla. Nejde v našem životě především o cit, ale o vůli. Láska k Bohu a k bližnímu vychází ne z dobrého pocitu, ale z rozhodnutí, které následují činy. Miluji tehdy, když se rozhoduji jednat ve prospěch druhého.

Proto je nutné zvolit cestu sebezáporu. Sebezápor posiluje vůli, vede k dobrým návykům a umožňuje odporovat pokušení. Ježíš říká: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě“ (Mt 16,24). „Jestliže tě pohoršuje tvá ruka, usekni ji“ (Mk 9,45).

Je třeba si odříci vše, co je zbytečné vidět, poslouchat, říkat, na co je zbytečné myslet. Jen tak dojdeme k osvobození smyslů od přilnutí k věcem tohoto světa. Jen tak osvobodíme svého ducha od roztěkanosti a neukázněnosti.

K duchovnímu životu patří i mediální sebevýchova – schopnost zacházet s televizí, internetem, informacemi, všudypřítomnou hudbou.

Je třeba též konat skutky tělesného pokání, to znamená v dnešní době – učit se střidmosti, jíst jídlo skromné, jít pěšky, zhasínat, uklízet po sobě, naslouchat druhým, hovořit umírněně, (může to být klidně ale i např. sprchovat se studenou vodou, cvičit, apod.), dodržovat řád, držet svůj život v kázni apod.

Zhýčkanost a lenost jsou základní překážky duchovního života.

Je to období, kdy je třeba pěstovat ctnosti: mírnost, moudrost, statečnost a spravedlnost; poctivost v práci, lásku v drobnostech, dodržovat předsevzetí, dochvilnost apod.

- učit se pokoře a poslušnosti

Nepředbíhat v duchovní cestě. Nechtít ihned pochopit vše, celou moudrost církve a svatých. Křesťan nemá být teoretik, ale praktik – člověk, na kterém je poznat, že žije evangelium.

- vyhledávat jen a jen vůli Boží

Sv. Terezie Veliká říká: „Nejvyšší dokonalost nespočívá ve vnitřních sladkostech, velkých vytrženích, extázích, viděních a v prorockém duchu, ale v dokonalém souzvuku naší vůle s vůlí Boží.“

Sv. Vincenc z Pauly doplňuje: „Dobro, které není vůlí Boží, je zlem.“ Tak se člověk postupně vzdá své vůle a daruje se Bohu cele.

A vůle Boží člověka dělá dokonalým a krásným.

- objevit dvourozměrnost víry:

- Osobní rozměr víry

- Církevní rozměr víry (společenství)

Poznání, že potřebuji na cestě víry druhé bratry a sestry.

Zřeknutí se své soběstačnosti, arogance, svojí myšlenky, svého nároku soudit sám, aniž bych se svěřil druhým. Nezbytná je tato pout k pokoře, k církevnosti víry.

- věřím ne svou víru, ale víru církve

(potřebuji vedení církve a moudrost svatých)

- vzájemné spojení v modlitbě

(modlitba druhých mi velmi pomáhá, také moje modlitba za druhé je důležitá)

- spojení přátelské

(víru je třeba prožívat v konkrétních vztazích, společenství obohacuje a pomáhá na cestě)

- využívání duchovního vedení

Kostrbaté bychom mohli říci, že využívat duchovní vedení znamená mít trenéra.

Chci-li duchovně růst, potřebuji jednoho zpovědníka.

Najdu-li osobu - většinou kněze - která mne duchovně

sleduje, s kterou mohu hovořit o svém životě, svěřit se s vnuknutími, pokušeními, pak mohu být Bohu velice vděčný. Je-li duchovní doprovázející člověkem na svém místě – duchovně vyzrálý, zkušený a moudrý, pak se vyvaruji mnoha slepých uliček a subjektivních řešení.

Zde jsme u konce první etapy. Bůh mocně zaklepal na duši, ta odpověděla a vytrvala na cestě. Oprostila se od těžkých hříchů a závislosti na hmotných dobrech a postupně si osvojila základní návyky nutné pro duchovní život.

Motor byl nastartován a udržel se v chodu, dokonce zapnul turbo a vydržel akcelarovat.

Duše začala cestu k pravé moudrosti, o které Písmo praví:

„Počátek moudrosti je bát se Hospodina.“ (Př 9,10)

„Kářej moudrého, a bude tě mít rád. Dej radu moudrému, a bude moudřejší.“ (Př 9,8n)

C) Co jsou to duchovní zkoušky a proč přichází?

Dnes se hodně hovoří o krizích spojených s určitým věkem. Takové krize mohou, ale nemusí, být spojeny s duchovními zkouškami. Naše pojednání není psychologické, ale duchovní povahy.

Duchovní zkouška se vyznačuje tím, že člověk touží po blízkosti Boží a používá k tomu veškeré dostupné prostředky. Duše si na jedné straně přivlastňuje slova žalmu: „Má duše po tobě žízní, prahne po tobě mé tělo, jak vyprahlá, žíznivá, bezvodá země.“ (Žl 63) či „Jako laň prahne po vodách bystřin, tak prahne má duše po tobě, Bože! Má duše žízni po Bohu, po živém Bohu: kdy už smím přijít a spatřit Boží tvář?“ (Žl 42)

Na druhé straně se ale jedná o životní situace, kdy přes svou touhu Boha nezakouší, Bůh se mu zdá nepochopitelný, vzdálený, mlčící, dokonce se Bůh může někdy jevit jako nepřítel. Slovy Písně Písní můžeme říci, že se setkáváme v životě s tím, že hledáme Boha a nemůžeme ho najít:

„Snoubenka praví: na svém lůžku za noci jsem hledala miláčka svého srdce, hledala, a nenalezla.“ (Pís 3,1)

„Děkujme Hospodinu, našemu Bohu, on nás zkouší, jako zkoušel naše otce. Myslete na to, jak jednal s Abrahámem a Izákem a co všechno se stalo Jakubovi. Jako je nezničil, když zkoumal jejich srdce, tak ani nás. Hospodin švihá ty, kteří jsou mu blízko, aby jim dal výstrahu.“ (Jdt, 8,25-27)

Mysleme na Jeremiáše a jeho životní osudy. Mysleme na Marii, když jí umírá milovaný Josef. Mysleme na mnoho biblických postav, které prožívají zkoušky.

Proč zkoušky v duchovním životě přichází?

Kniha přísloví o tom hovoří jasně: „Hospodin kárá toho, koho má rád.“ (Př. 3,12)

Pán Ježíš pěkně vypráví: „Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař. Každou ratolest na mně, která nenese ovoce, odřezává, a každou, která nese ovoce, čistí, aby nesla ovoce ještě více.“ (Jan 15, 1n). Dobrou révu čistí, ne uvadlou a uschlou. Tedy duchovní zkoušky přichází k člověku, který s Bohem již něco prožil, zakusil, něco pro Boha již vykonal.

V listě Židům nacházíme rozvinutí této myšlenky:

„(Braťří!) V boji proti hříchu jste ještě nekladli odpor až do krve.

Zapomněli jste, že Bůh vás povzbuzuje jako své syny:

‘Když tě Pán vychovává, můj synu, neber to na lehkou váhu, ani neklesej na mysl, když tě kárá. Pán totiž trestá toho, koho má rád, a šlehá každého, koho uznává za svého syna.’ V té kázni vytrvejte! Bůh s vámi jedná jako se svými syny. Vždyť kterého syna otec nekárá? Pokud ovšem (taková přísná) výchova trvá, nezdá se radostná, nýbrž bolestná, ale potom to nese těm, kdo jí prošli, ovoce míru, totiž spravedlnost. Posilněte proto ochablé ruce a klesající kolena. Připravte pro své kroky přímé stezky, aby se chromý (úd) nevymkl, ale spíše uzdravil. Usilujte o pokoj se všemi (lidmi) a o svatost, bez které nikdo neuvidí Pána. Dávejte pozor, aby se nikdo (svou liknavostí) nepřipravil o Boží milost a nevybujel žádný jedovatý kořen a nerozšířil tak náказu u mnoha (lidí).“ (Žid 12,4-7.11-15)

Bůh zve člověka do své blízkosti. Když člověk na pozvání odpoví, začne Bůh ponenáhlu přitahovat duši člověka více a více. Avšak člověku v dokonalé lásce brání mnoho nedokonalostí a tolik závislostí (na úspěchu, na věcech, na svých názorech...). Zkoušky tedy znamenají na jedné straně očistu, na druhé straně vedou člověka k hlubší osobnější lásce k Bohu.

Zkoušky můžeme přirovnat ke světlu. Bůh je světlo, které září. Čím více se člověk tomuto světlu vystaví, tím více paprsky pálí. Všechna duchovní

bolest se v posledku rodí z přítomnosti Boha v duši člověka. Božské světlo svým jasem osvětluje, ale i oslepuje.

Proto zároveň člověk vidí více špíny ve své duši, možná drobné, ale přesto špíny. Postupně si člověk na lásku Boží zvyká, odstraňuje špínu, je Bohu blíž, prožívá hlubší stavy lásky, modlitba je hlubší a celý život se mění.

Nyní je třeba dospět k víře, že vše co se mi v životě stane, vše, co prožívám, je darem Boží lásky. Všechno, i těžké a bolestné je třeba přijímat z ruky Boží, z ruky, která nezná nic jiného než lásku.

Karel Rahner napsal: „Jako křesťané musíme téměř s jistotou očekávat, že se někdy během našeho života octneme v situaci, kdy budeme muset buď obětovat vše, nebo ztratit svou duši a nemůžeme očekávat, že se vždy vyhneme situaci vyžadující 'hrdinské' rozhodnutí.“

Zde je třeba poznamenat, že Bůh nás nevede všechny stejně. Zve každého v jeho přesný čas. Naše schématické pojednání je tedy pochopitelně pouze pomocí k základní orientaci.

Duchovní zkoušky se dají rozdělit do několika typů:

1) Již jsme hovořili o tom, že na počátku duchovní cesty se setkáváme s obdobím, kdy se naše vůle musí chopit činu. Pak začneme využívat prostředků, které nám pomáhají ke sjednocení s Bohem.

2) První zkouškou, o které jsme již také pojednávali, je odejmutí úvodní citovosti, kterou nám Bůh z počátku daruje.

Tyto úvodní prvotní zkoušky vždy závisí na Bohu, ale vyžadují velkou dávku investice a aktivity ze strany člověka.

Další období růstu jsou ale více méně spojeny především s Božím působením, tedy jsou nadpřirozeného charakteru. Čím více se takovému vlivu člověk odevzdá, tím rychleji kráčí k Bohu. Člověk sice nikdy není zbaven nutnosti angažovat se svou vůlí, ale ten, kdo především koná, je Bůh. O jaké zkoušky se jedná?

3) Jakmile člověk překoná úvodní zkoušky, jeho duchovní život je stabilizovaný, naučil se aktivně spolupracovat s Bohem a jeho vůlí. Vydal se vědomě na cestu svatosti. Bůh mocněji vstoupil do jeho života. Takový

člověk Boha nyní zakouší, ale ne povrchním citem, jako spíše vnitřní intuicí duše. U takového člověka se objevuje zvláštní cit pro Boží věci. Život s Bohem se mu stal stylem života. Hovoříme o období pokročilých, tedy o etapě osvětlené.

V tomto období člověk usiluje o upevnění ctností a o stálý pokrok a to především v lásce k Bohu a k lidem. Duše je pronikána Božím světlem, projevují se u ní dary Ducha svatého. Od Krista stále více čerpá sílu, učí se žít vůli Boží, poznává více Boha.

I modlitba se proměňuje a přichází chvíle vlitého nazírání – spontánní zakoušení Boha.

Ukazuje se, že jsou dva druhy lidí. Jedni jsou v této etapě více kontemplativní, druzí více činí. Jedni tedy vidí všude Boha a rádi s ním setrvávají, druzí touží přinášet ho druhým a jsou ochotni se pro Boží království obětovat a nasazovat.

První zkouška v tomto období přichází, když se poprvé setkáme s **tajemstvím kříže**. Jak budeme reagovat? Odmítavě? Nebo postupně uvěříme, že i v kříži je přítomný Bůh, že kříž má smysl, i když těžko odhalitelný, že dokonce nám dává možnost „doplňovat plnost Kristových útrap“ – účast na vykoupení světa.

Utrpení může člověka zlomit, ale též se může stát velkou šancí. Proto je rozhodující, aby v tuto chvíli člověk objevil moc Kristova kříže, aby si zamiloval Ježíše ukřížovaného a aby dokázal objevovat jeho tvář v osobních bolestech, ale i v bolestech druhých a světa.

Celkem vzato, takový člověk koná již velice mnoho pro Boha. Žije pro Boha, ale jeho láska k Bohu je ještě hodně smíšená se sobectvím, neláskou a duchovní pýchou. Ještě se u něj vyskytuje mnoho nedokonalostí. Proto přichází Bůh jako výtečný umělec a začne zdokonalovat své umělecké dílo. Začínají tak skutečně náročné, opravdové zkoušky, které nazval sv. Jan od Kříže noci smyslů a noci ducha. Bůh pozvedá člověka výše, odejímá duši, co ji ještě brzdí na cestě, očišťuje člověka a vytváří v něm prostor pro Boha.

Nejprve se hovoří o **noci smyslů**. Při ní nás Bůh oprostuje od lpění na věcech, na sobě sama, na úspěchu apod. Bůh dává postupně duši čistotu,

smysly podřizuje duchu a uklidňuje je. Bůh si člověka přitahuje, aby jeho láska byla dokonalá.

Noci smyslů se rozumí prožívaná zkušenost velké duchovní vyprahlosti, temnoty, prázdnoty, „nepřítomnosti“ Boha.

Noc jako nepřítomnost Boha a zároveň jako doba iniciativy Boží.

-Člověk touží po Bohu a dělá vše pro to, aby se s Bohem spojil, ale Boha nenalézá. Je zcela na Boha zaměřen, ale netěší ho to. Je to tedy noc, poušť, duše trpí a sténá, zároveň je ale vytrvalá a trpělivá.

-Nedokáže s chutí meditovat, modlitba mu nejde tak, jako dříve.

-Zároveň toto období bývá spojováno i s vnějšími věcmi.

- Může se jednat o období dlouhotrvající nemoci.

- Nutnost opustit milované lidi nebo jejich smrt.

- Jsou to chvíle, kdy nás druzí, pro které jsme hodně udělali, začínají kritizovat, kdy přichází nespravedlivé pronásledování, kdy jsme nepochopeni.

- Jedná se o chvíle, kdy se v našem životě stane něco velmi nepřijemného a přijde to z čista jasna jako blesk z nebe. Mnohé příklady uvedeme později, nyní aspoň pár: krize manželství, krach nějakého díla, které jsme po celá léta svého života poctivě budovali.

- Mnoho svatých prožívalo takové zkoušky tehdy, když byli od církevních představitelů nepochopeni.

V tomto období zakoušíme „tvrdość“ evangelia. Podobáme se Marii, která cítí, že její duši proniká meč, ale její Syn jí to neulehčí. „Blahoslavení plačící“ (Mt 5,4). Vzpomeňme na Ježíšovo slovo o zrně, které musí odumřít, aby přineslo užitek (Jan 12,24).

Podívejme se na Marii a smrt jejího manžela sv. Josefa, kdy zůstává sama jen s Ježíšem, bez opory svého vynikajícího muže.

Pokud v této etapě člověk nenaslouchá dobrému duchovnímu vůdci či poctivým duchovním přátelům, snadno se ocitne ve slepé uličce. Nechat si pomoci v tuto chvíli bývá velmi obtížné. Místo toho, aby člověk v této etapě poznal, že za vším v jeho životě stojí Bůh, který ho očišťuje, hledá viníka. Začne být malomyslný, vinu za vše svaluje na druhé či na vnější

okolnosti. Nebo se prostě spokojí s jakousi duchovní jednotou s Bohem a nepostupuje v duchovním životě dál.

Mnohdy přichází pokušení úniku: alkohol, sexuální nevázanost, útěk od rodiny a povinností apod.

V takovýchto chvílích života je třeba se posilovat slovy Písma:

„Velmi se z toho radujte, moji bratři, když se octnete ve všelijakých zkouškách. Víte, že zkouška vaší víry vede k vytrvalosti. S vytrvalostí ať je spojeno dílo dokonalé, abyste byli dokonalí, nic vám nescházelo a v ničem abyste nezůstávali pozadu.“ (Jak 1,2-4)

„Blaze muži, který ve zkouškách vydrží. Když se osvědčí, dostane za odměnu život.“ (Jak 1,12)

A pak především je třeba upevnit víru v to, že vše, co nás potkává je podáváno rukou Boží, která je plná lásky.

Prostřednictvím období zkoušek je člověk Bohem uveden do období, kdy vykoná druhou volbu Boha. Jedná se o nové, zcela osobní ponoření se do Boha, je novým, daleko čistším, rozhodnutím pro Boha, než na počátku duchovní cesty.

Láska člověka k Bohu se stává více osobnější, niternější, plná naděje. Takový člověk získal jistou imunitu ke všemu, co ho obklopuje, a žije jakoby v jiném rozměru. Dívá se na svět očima Božíma. Odevzdanost takového člověka, jeho pokora a poslušnost vůči Boží činí z takového člověka Boží maják ve světě. Bůh může jeho prostřednictvím snadněji jednat, protože takový člověk prožívá, že vše dobré, co se v jeho životě děje, je plod Božího působení. Nepřivlastňuje si Boží dílo. Tak se stane, že již jen jeho přítomnost pomáhá lidem k Bohu a on přináší bohaté duchovní ovoce.

K tomu dodejme, že též lidský život takového člověka vyznačuje zvláštní jemnost a lidskost. Lidský život se stává krásným právě proto, že se stal uspořádaným, harmonickým. Tělo je plně v harmonii ducha. Jedná se o lidi čistého srdce.

Takoví lidé žijí mezi námi. Jistě takové osoby známe.

Postupně se duše přesouvá do období dokonalosti, kdy nemá již jiné touhy, než být s Kristem. Spojení s Bohem je téměř neustálé.

Duše je již svobodná a odpoutaná ode všeho, co ji svazuje.

Jedinou starostí je konat vůli Boží. Je pevná ve ctnostech, vyrovnaná.

Modlitba se zjednodušuje a stává se více skutkem lásky. Člověk prožívá spojení s Bohem ve všem.

Později přichází v duchovním životě **noc ducha**. Jedná se o trpné očišťování nejvnitřnějších nedokonalostí. Duše prožívá velká muka, zdá se jí, že je tak hříšná, že si nezasluhuje Boží milost a že si zaslouží jen zavržení. Duše visí ve vzduchu a nemá se čeho zachytit. V noci není jen cit, ale též rozum a vůle. Duše dál chce sloužit Bohu, ale ten není k nalezení. Člověk nemá nic než slepou víru.

Vidíme, že duchovní život je velké životní dobrodružství. Bůh je vzrušující a nikdy nás nenechá zahálet. Ba naopak, neustále nás něčím novým překvapuje.

4) Abychom v našem pojednání byli úplní, je třeba se zmínit i o tom, že některým lidem Bůh dopřeje, aby zvláštním způsobem prožívali **zkoušky mimořádného rozměru**.

Takoví lidé nejprve prošli všemi zkouškami, jak jsme je popsali. Dosáhli velké dokonalosti. A tu přichází Bůh a nechá je prožívat stavy, které se blíží jeho duševní bolesti na kříži.

Tím se lidé ve své lásce připodobňují Kristu ukřižovanému, podílí se specifickým způsobem na Ježíšově opuštěnosti na kříži a přispívají k vykoupení světa.

Víme o sv. Pavlovi od Kříže, žijícím v 18. století, který po té, co dostal milost největšího sjednocení se s Bohem, prodělal zkušenost duchovní noci trvající 45 let. Takovým obdobím procházela na konci svého života i sv. Terezie z Lisieux. Dalo by se hodně hovořit o sv. P. Piovi a především o bl. Matce Tereze. Ta vystoupila na vrchol duchovního sjednocení ve svých 37 letech. Pak přišlo oslovení založit Boží dílo, ona sama se stala utěšujícím Božím hlasem ve světě, ale zároveň upadla až do konce svého

života na dlouhých 50 let do duchovní temnoty. (O takových zkouškách píše Tomáš Halík ve své poslední knize – Dotkni se ran.)

Podobně pomysleme na papeže Jana Pavla II. Např. v roce 1994, kdy s plnou vervou se pustil do ochrany života, když hrozilo, že konference v Káhíře vyhlásí právo na potrat a vypustí rodinu jako základní buňku společnosti. A právě tehdy papež upadl a zlomil si krček. Od té doby musel chodit o holi.

Někteří moderní autoři, jako např. Jan Pavel II., hovoří i o tom, že takovou **noc může prožívat i církev či společnost**. Však i ve Starém zákoně se s tím setkáváme, když je izraelský národ vystěhován do babilonského zajetí a chrám v Jeruzalémě je zbořen. Můžeme říci, že doba nacismu či komunismu, doba současné neúcty k životu má něco z temné noci celé společnosti. Ale to již přesahuje cíl, který si vytklo naše zamyšlení.

Nyní si nastíníme různé možnosti zkoušek a jejich spojení s věkem:

A) Doba dětství:

Jedná se o období, kdy má být dítě moudrou výchovou vedeno k práci a k plnění svých povinností. Tak se v něm rozvíjí pevná vůle.

Výchova bez moudré přísnosti je deziluzí a poškozuje dítě.

Dítě má jistě svá práva a právě proto i své povinnosti.

Těžko dítě bude později schopno převzít za svůj život odpovědnost, pokud nemá vychovanou vůli.

B) Mládí a doba vstupu do života:

V této chvíli je třeba, aby mladý člověk přijal vědomě úkol sebevýchovy a přijal sebezápor jako kladnou hodnotu. Dále je třeba, aby přilnul k základním nástrojům duchovního života.

Obtížnou oblastí, kterou musí v této době mladý člověk zvládnout ve shodě s Božím záměrem, je sexualita. Je třeba, aby v tuto chvíli, kdy objeví krásu lidské lásky, neodcházel od Boha a nechtěl se této krásy zmocnit nesprávným způsobem. Bůh má hodně co říci k sexualitě.

C) Dospělý život

Můžeme v něm vidět jakýsi střed života. Tehdy nás ohrožuje pokušení malátnosti. Pouštní otcové hovořili o duchu poledne. Člověk propadá vlažnosti a pohodlnosti. V Božích věcech nenalézá již takové zalíbení a vymlouvá se na to, že nemá čas. Po pravdě řečeno bývá plně ponořen v hmotných věcech a často promrhá drahocenný čas u televize a internetu či se nechá plně pohltit pouze konzumními starostmi, jakoby se Bůh o člověka nestaral. V této době bývá pokušení k užívání přemíry alkoholu apod.

Toto období je také často spojeno s počátkem manželství. Člověk udělal nový krok a je nutné, aby:

- jednak přijal specifičnost duchovní cesty v manželství
- a pak aby se vydal na cestu učení se lásce k druhému. To se bez nasazení vůle neobejde.

Zároveň vstupují do života nová období, která mohou cestu za Bohem zpomalit, pokud člověk nežije správným způsobem svůj duchovní život. Bývá to např. chvíle příchodu dítěte do rodiny. Kolikrát se pak stane, že rodiče přestanou chodit do kostela a nebo ochabnou v duchovním životě.

Je to též zcela zvláštní období zkoušek, které se podobají nebo skutečně jsou nocí smyslů. Jedná se např. o:

- manželské krize
- hřích nevěry a její překonání
- nemoc dítěte a nebo narození dítěte postiženého
- manžel opustí manželku či naopak
- smrt druhého
- může jít třeba i o chvíli, kdy přijdeme o majetek (znárodnění za komunistů, zkrachování firmy, vážný neúspěch v podnikání)

D) Ve stáří se odráží to, jak člověk žil během svého života. Je několik možností:

- člověk během života opustil Boha a nyní ve stáří se k němu vrátil – pak se ocitá na začátku duchovní cesty a platí pro něj pravidla pro úvodní období duchovního života,

- druhá možnost je, že člověk žil celý život s Bohem, sice ne moc intenzivně, ale přesto jakýsi vztah s Bohem udržoval, pak se může jednat buď o neživou malou víru a nebo může takový člověk dorůst k první volbě Boha a nastupuje doba duchovního vzestupu, období začátečníků,
- třetí možností je, že člověk celý život vědomě a aktivně usiloval o svatost. Prošel mnoho zkoušek. Takový člověk prožívá mystické stavy a druhé již jen svou bytostí přitahuje k Bohu.

Obecně platí, že ve stáří se často potýkáme s typickými pokušeními konce života: přichází vzpomínky na staré hříchy a ďábel nás sužuje tím, že nás vhná do výčitek, do úzkostí, vede nás k malomyslnosti a tak odvádí od Božího milosrdenství.

K tomu sv. Jan Klimak píše: „Silou lásky je naděje, díky níž očekáváme odměnu lásky... Naděje je branou lásky... Nedostatek naděje ničí lásku, k níž se pojí naše námahy a která je oporou našim soužením a díky níž jsme obklopeni Božím milosrdenstvím“

Závěr:

Když jsme vše tak podrobně probrali, možná někoho napadne: a kde se nacházím a kde se nachází druzí?

Je třeba jasně říci, že není třeba analyzovat, kde se přesně nacházím ani já osobně ani druzí. Není to vlastně ani možné a není to ani třeba.

Na co se tedy máme soustředit?

Především na základní nástroje duchovní cesty, jak jsme o nich hovořili na počátku. Kdybychom je chtěli shrnout do několika bodů, zde jsou:

- žít přítomný okamžik,

(minulost patří do Božího milosrdenství, budoucnost je v jeho lásce, to, co mohu ovlivnit je právě tento okamžik; nyní je okamžik, který mohu ovlivnit, dobře se rozhodnout, milovat druhé)

- milovat Ježíše ukřižovaného,

(nacházet přítomnost Boha ve všem; všechno, co se děje v našem životě, přijímat přímo z Boží ruky, která dokáže podávat jen dary plné lásky)

- soustřeďovat se na lásku k druhým,
(„Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, měl velkou víru, rozdal druhým všechno, ale neměl při tom lásku, nic mi to neprospěje“. srov. 1 Kor 13)
Však i církev, má-li někoho svatořečit, zkoumá především bliženskou lásku dotyčného.
Jak jsme říkali, láska k bližním v nás urychluje cestu svatosti.
Láska je projevem, podle kterého poznáváme, že v nás je Bůh.
- přijímat církev jako průvodkyni,
(nevystačíme si sami bez druhých, bez zkušenosti církve, bez duchovního vedení).

Jak je krásné, že Bůh má o nás zájem a stojí o naši lásku.

Kéž nás na naší cestě provází Maria, která ji také prožila, a proto je naší učitelkou žité víry, naděje a lásky.

Použitá literatura:

Reginald Dacík, Prameny duchovního života
Don Pasquale Foresi, Druhá volba Boha
Don Pasquale Foresi, Etapy duchovního života z pohledu jednoty
Chiara Lubich, Svatá cesta
Chiara Lubich, Panna Maria – vzor dokonalosti
Chiara Lubich, Opuštěný Ježíš a čtyři noci
Fabio Ciardi, Noc jako čas zkoušky
Benedikt XVI., Katecheze – Sv. Jan Klimak